

Svetový deň modlitieb – Informácia o krajine

Pripravil Vanuatský výbor SDM

5. marec 2021

„Stavaj na pevnom základe“

Vanuatská republika je vybudovaná na tradičných hodnotách a kresťanských princípoch. Viera ľudu v Boha je zakotvená v Ústave, ktorá bola prijatá pri získaní nezávislosti 30. júla 1980. Vanuatu je nádherná ostrovná krajina s mnohými etnickými skupinami a jazykmi. Ostrovy lákajú plážami s čiernym a bielym pieskom a krásnymi koralovými útesmi s pestrofarebnými rybami typickými pre trópy. V lesoch poletujú krásne vtáky, je tu bohatá flóra a fauna a nádherné vodopády.

Obyvatelia

Obyvatelia sa nazývajú Ni-Vanuatu. Zem je pre nich veľmi dôležitá a je hlavným zdrojom hospodárenia. Pôda sa nepokladá za niečo, čo možno vlastniť, ale za nevyhnutný predpoklad života ľudí a zvierat a zabezpečovanie obživy. Ako vyhlásil emeritný pastor Sethy Regenvanu, bývalý podpredseda vlády pre poľnohospodárstvo: „Pre Ni-Vanuatu je zem tým, čo je pre dieťa matka. Svoju identitu definujú pomocou zeme a vďaka zemi si zachovávajú duchovnú silu.“ (Tor, R., august 2004)

Väčšina obyvateľov je melanézskeho pôvodu, kým vzdialenejšie ostrovy obývajú Polynéžania, ktorí predstavujú menšinu. Na súostroví žije aj zmes Európanov, Aziatov a domorodých obyvateľov z iných tichomorských ostrovov. Predpokladá sa, že v roku 2021 bude mať Vanuatu 312 000 obyvateľov.

Väčšina Vanuatčanov žije na vidieku, aj keď mestá Port Vila a Luganville majú veľký počet obyvateľov. Najväčšie mesto je Port Vila so 45 000 obyvateľmi, čo predstavuje 19 % celkovej populácie.

Vanuatu kráča s duchom doby, ale zároveň je hrdé na svoju kultúrnu identitu a tradičné hodnoty. Snaží sa zachovať krásne tradičné odevy, jedlo, tance a piesne.

Hlavným zdrojom potravy sú jamy, taro, banány, kokosové orechy, zelenina, a tiež maso ošúpaných, hydina a plody mora. Typickým slávnostným jedlom je *lap lap*. Je to pokrm pripravený z nastrúhanej koreňovej zeleniny alebo banánov plantain zmiešaných s kokosovým mliekom a niekedy aj so zeleninou a mäsom zabaleným v listoch, ktorý sa pečie niekoľko hodín v tradičnej hlinenej peci. Neoddeliteľnou súčasťou každej slávnosti je príprava a pitie kavy (Kawa, alebo Kava Kava je ker, pochádzajúci z Vanuatu, nápoj sa pripravuje z jeho koreňov, ktoré obsahujú unikátne látky, kavalaktóny, účinkujúce na centrálnu nervovú sústavu a nervový systém. Pitie kavy zlepšuje náladu, zbystruje zmysly, predovšetkým sluch, zvyšujú vnímavosť.)

Jazyk

Vanuatu je malá krajina, v ktorej sa hovorí viacerými jazykmi ako kdekoľvek inde na svete! Má 113 jazykov a nespočetné množstvo dialektov. Do roku 2004 ich počet klesol pod sto, a to vplyvom používania jazyka bislama, ktorý sa vyvinul z lámanej angličtiny, francúzštiny

a tradičných jazykov. V dôsledku kolonializmu sa oficiálnymi vyučovacími jazykmi stali angličtina a francúzština. Obyvatelia zvyčajne hovoria jazykom svojej dediny a bislamou, neskôr sa naučia po anglicky alebo po francúzsky. Vznik bislamy uľahčil komunikáciu, ale zároveň ohrozil miestne jazyky.

Geografia

Vanuatu je tropické súostrovie v tvare Y nachádzajúce sa v Južnom Pacifiku. Z vyše osemdesiatich ostrovov je šesťdesiatpäť osídlených. Na severe sa nachádzajú Šalamúnove ostrovy, na juhu Nová Kaledónia, na východe Fidži a na západe Korálové more a Austrália. Najväčším ostrovom je Espiritu Santo. Port Vila, hlavné mesto, leží na ostrove Efaté.

Ostrovy často postihujú živelné katastrofy, ako sú zemetrasenia, cyklóny a výbuchy sopiek. Na ostrovoch je sedem aktívnych vulkánov. Sopka na ostrove Ambae vybuchla v septembri 2017 a znovu v roku 2018. Všetkých jedenásťtisíc obyvateľov bolo evakuovaných. Stúpajúca hladina oceánu ohrozuje pobrežie eróziou, znečistenie z výfukových plynov, ropa z lodí a plastový odpad nepriaznivo ovplyvňujú životné prostredie. V roku 2018 vláda schválila zákon, ktorý v krajine zakázal používanie plastových tašiek.

Každý rok Vanuatu zasiahne osem až desať cyklónov. Cyklón Pam, tropická búrka piatej kategórie udrela na ostrovy v marci 2015. Bol to jeden z najhorších cyklónov v histórii. V apríli 2020 sa Harold stal druhým najničivejším cyklónom v dejinách Vanuatu. Ničivý vietor, silné zrážky a povodne postihli jednu tretinu obyvateľov Vanuatu, čo je približne 100 000 ľudí.

Náboženstvo

V minulosti mali Vanuatčania vlastný spôsob uctievania a každý ostrov mal svojich vlastných bohov.

Ľudia na Vanuatu neuctievali zvieratá ani rastliny, ale verili, že niekde na nebesiach prebýva stvoriteľ a tomu prinášali obety. Každá komunita uznávala dôležité miesta spojené s predkami a inými duchmi. Takýmito tabuizovanými miestami môžu byť vrcholy hôr, pobrežné útesy alebo skalnaté výbežky. Ľudia sa týmto miestam vyhýbajú.

Misionári a bádatelia, podobne ako obchodníci a lovcia otrokov, prišli približne v rovnakom čase v 19. storočí. S cieľom priniesť na Vanuatu kresťanstvo, si ostrovy rozdelili podľa jednotlivých denominácií. Misionári dorazili na južné ostrovy a pomaly postupovali smerom na sever. Katolícka cirkev zamierila na juh, presbyteriáni na Efaté, Anglikáni na sever a Adventisti siedmeho dňa na Malakulu. Najprv prišli misionári z Európy, až po nich polynézski.

Dnes sa približne 83 % obyvateľstva hlási ku kresťanstvu, zatiaľ čo 17 % tvoria iné náboženstvá, tradičné viery a kultúry. Cirkvi na Vanuatu vo svojich bohoslužbách využívajú tance a piesne spolu s vanuatskými tradíciami. Na Vanuatu pôsobia Presbyteriánska cirkev, Anglikánska cirkev, Rímskokatolícka cirkev, Adventisti siedmeho dňa a Kristova cirkev. Rada cirkví Vanuatu podporuje rozvíjanie ekumenickej spolupráce.

Kresťanstvo hlboko ovplyvnilo pôvodnú kultúru a náboženské praktiky, ako aj systém vládnutia a spoločenský život. Cirkev vystupovala proti praktizovaniu kanibalizmu a miestne náboženstvá pokladala za mágiu a čarodejníctvo. Keď misionári donútili ľudí presťahovať sa z rôznych miest do centra, kde budovali kostoly, školy, nemocnice, a začali im zvestovať

evanjelium Ježiša Krista, decentralizovaný systém dedinského života sa zmenil na centralizovanú formu vlády. Hoci sa hovorí, že kresťanstvo spája rodiny, na druhej strane ich rozdeľuje, keďže existuje toľko rozličných zoskupení, ako aj kultov.

Objavitelia

V roku 1606 ostrovy objavil portugalský moreplavec v službách španielskej koruny menom De Quiros. Vylodil sa na severnom ostrove Santo a premenoval ho na Australis Del Espiritu Santo, Južná zem Svätého Ducha, pretože si myslel, že našiel Terra Australis- Austráliu.

Európania sa vrátili až v roku 1768, keď ostrovy navštívil Francúz Louis Antoine de Bougainville a nazval ich Veľké Kyklady.

V roku 1774 kapitán James Cook premenoval ostrovy na Nové Hebridy, pretože mu pripomínali jeho domovinu, škótske Hebridy.

Po objaviteľoch a výskumníkoch prišli lovci otrokov a obchodníci s nožmi, puškami, alkoholom, tabakom a sekerami. Pomenovanie „lovci otrokov“ sa vzťahuje na únosy alebo nútenie domorodých obyvateľov tichomorských ostrovov, aby pracovali zadarmo alebo za biednu odmenu v krajinách ďaleko od vlasti. Táto prax prevládala medzi rokmi 1847 a 1904, keď ostrovanov v južnom Pacifiku unášali, podvodne presviedčali alebo donucovali pracovať na bavlníkových a cukrových plantážach v Queenslande, na Fidži a Havajských ostrovoch.

Lovci otrokov a obchodníci zavliekli na ostrovy cudzokrajné choroby, ktoré zabili na Vanuatu tisíce ľudí.

Kondomínium

V roku 1906 sa Nové Hebridy stali kolóniou pod spoločnou vládou Veľkej Británie a Francúzska. Kondomínium malo jeden súd, no oddelenú administratívu, ako aj oddelené systémy zdravotníctva, školstva a polície. Domorodí obyvatelia Nových Hebríd však nemali vo vlastnej krajine nárok na občianstvo. Neboli občanmi Francúzska ani Veľkej Británie, ani Nových Hebríd. Nemali žiadnu zákonnú identitu, žiadne práva, žiadne pasy ani právo na vlastníctvo pôdy. Zostali bez štátnej príslušnosti až do dosiahnutia nezávislosti v roku 1980.

Koncom 70-tych rokov ľudia volali po nezávislosti. V roku 1979 vznikla vláda národnej jednoty. 30. júla 1980 bola vyhlásená nezávislosť. Prvým predsedom vlády sa stal Otec Walter Lini, ktorý zostal vo funkcii do roku 1991. Krajina bola premenovaná na Vanuatu, čo znamená „krajina, ktorá povstala“, a bolo prijaté motto: „Stojíme v Bohu.“

Ekonomika

Mierne podnebie a orná pôda na Vanuatu sú vhodné pre poľnohospodárstvo a chov dobytky. Tradičná prax ochrany zeme a mora umožňuje, aby niektoré oblasti boli využívané na rybolov, pestovanie ovocia a zeleniny, ako aj na poľovačky, kým iné oblasti sa nechávajú na regeneráciu alebo reprodukciu.

Hlavnou plodinou je kokosová palma. Z kokosových orechov sa získava sladká voda, kopra, kokosový olej na varenie, ako aj na výrobu telových mliek a iných kozmetických prostriedkov. Kokosová palma sa pokladá za strom života, pretože všetky jej časti sú užitočné. Pestujú sa

aj banány, citrusy, cukrová trstina, chlebovník, jamy, kakao, káva, kukurica, taro, vanilka a rôzne druhy zeleniny.

Značné príjmy plynú z cestovného ruchu. Veľké hotely a rezorty však vlastní cudzinci a príjmy nezostávajú v krajine. Vanuatu je daňovým rajom, a ziskava príjem z registrácie firiem, z poplatkov a od offshore spoločností.

System sociálneho poistenia

Tradičná Vanuatská rodina má zabudovaný systém sociálneho zaistenia, každý má v nej svoje miesto a nikto nie je chudobný, lebo ľudia obrábajú vlastnú pôdu, dopestujú všetko, čo potrebujú, a vyrábajú veci, ktoré potrebujú v domácnosti alebo sú určené na predaj. O všetko sa delia a pomáhajú si, starajú sa o starších aj o deti.

Tradičnú, viacgeneračnú rodinu nahradila v súčasnosti nukleárna rodina a v dôsledku súčasného monetárneho systému sa prehĺbili rozdiely medzi bohatými a chudobnými. Ľudia sa húfne sťahujú do miest v nádeji, že sú tam pracovné miesta, ktoré však neexistujú, alebo nemajú potrebnú kvalifikáciu, aby ich mohli získať. Často sa ocitnú bez strechy nad hlavou a bez obživy.

Väčšina ornej pôdy sa dnes využíva na produkciu komerčných plodín a dobytko na vývoz, čo vedie k podvýžive obyvateľstva. Súčasný vzdelávací systém nepripravuje mladých na prácu v pôdohospodárstve, lesníctve a rybárstve, ale skôr na úradnícku prácu. Aj tento problém si naliehavo vyžaduje riešenie.

Umenie a zábava

Podobne ako národy na ostatných tichomorských ostrovoch, aj obyvatelia Vanuatu milujú hudbu a tanec. Tradičnými nástrojmi sú gongy, bambusové flauty, hrkálky, ako aj tlieskanie a dupanie nohami.

Nagol – zoskoky z dvadsať metrov vysokých veží (niečo ako bungee-jumping) – praktizujú muži na ostrove Pentecost, pripevnení lanom z rastlín, aby si naklonili bohov a zabezpečili bohatú úrodu a zároveň aby dokázali svoju odvahu, zdatnosť. Pre prípad, že by došlo k úrazu, je vždy na mieste prítomný aj tradičný liečiteľ. Nagol priťahuje veľa turistov vrátane anglickej kráľovnej.

Vzdelanie

Základné vzdelanie nie je bezplatné a nie je povinné. Vláda prispieva na školné prvých šesť rokov, aby podporila prístup detí k vzdelaniu. Mnohé deti vo vidieckych oblastiach musia prekonávať dlhé vzdialenosti do školy, niektoré dokonca už v útlom veku opúšťajú domov a bývajú v internáte. Stredoškolské vzdelanie je dostupné len pre majetných. Mnohé rodiny si môžu dovoliť zaplatiť za vzdelanie iba prvorodenému dieťaťu. Stáva sa, že ak sa prvé narodí dievča, rodičia počkajú a vzdelanie umožnia najstaršiemu chlapcovi.

Zdravie detí a podvýživa

Predpokladá sa, že 75 % populácie žije na vidieku, kde nie je dobrá doprava a komunikácie a je tam aj menej dostupná zdravotná starostlivosť. Okrem reprodukčného zdravia a úmrtnosti matiek pri pôrode, mnohé ženy trpia rakovinou prsníka a krčku maternice, keďže aj skrining aj liečba sú obmedzené.

Na Vanuatu je podľa odhadov veľmi vysoká miera pôrodnosti, jedna z najvyšších v pacifickom regióne. Pretože je to spoločnosť, v ktorej dominujú muži, niektoré ich postoje majú nepriaznivý vplyv na reprodukčné práva a správanie a na zdravotnú starostlivosť o deti. Bolo by potrebné zlepšiť plánovanie rodiny a poskytovanie služieb.

Deti, ktoré trpia podvýživou, ľahšie podliehajú bežným detským chorobám, ako sú hnačka, zápal pľúc a iné prenosné choroby.

Podvýživa je problémom v mestách i na vidieku. Tradičná strava obsahuje veľa sacharidov a málo proteínov, a zavedenie priemyselne spracovaných (procesovaných) potravín zhoršilo zdravie detí.

Voda

Na Vanuatu je veľkým problémom prístup k bezpečnej pitnej vode a adekvátnym sanitárnym zariadeniam. Iba veľké mestá, Port Vila a Luganville majú vybudovanú vodovodnú sieť a kanalizáciu.

Mladá generácia

Mladí ľudia vo veku 12 až 30 rokov tvoria takmer tretinu populácie Vanuatu. Údaje poukazujú na nárast pohybu z vidieka do miest. Mladí ľudia sa sťahujú do Luganville a Port Vila, kde sú lepšie príležitosti získať vzdelanie a nájsť si prácu. Hlavnou aktivitou pre väčšinu mladých je výroba spotrebného tovaru pre komunitu.

Kým v mestských oblastiach 16 % mladých ľudí vo veku 15 – 29 rokov má prístup k internetu, vo vidieckych oblastiach sú to len 3 %. Väčšina mladých ľudí má však mobilný telefón.

Tri percentá dievčat vstupujú do manželstva vo veku sedemnásť rokov, vo veku 30 rokov takmer dve tretiny. 93 % mužov vo veku 19 rokov je slobodných, vo veku 30 rokov je 57 % ženatých.

Postavenie žien

Za posledných 20 rokov sa situácia žien na Vanuatu zmenila. Rozdiely v gramotnosti a získanom vzdelaní sa zmenšili. V niektorých provinciách dievčatá dosahujú lepšie výsledky v školskej dochádzke ako chlapci.

Od dosiahnutia nezávislosti v roku 1980 bolo do Národného zhromaždenia zvolených päť žien. Posledné prieskumy ukazujú, ženy zastávajú iba tri percentá vedúcich pozícií.

Ženy predstavujú 40 % pracovnej sily vo verejnom aj súkromnom sektore. Zvyčajne sa starajú o domácnosť, o deti, o starších, o ľudí so zdravotnými postihnutiami a iných členov rodiny.

Ženy majú obmedzené možnosti pri podnikaní, keďže nemajú prístup ku kapitálu, finančným službám a trhom. Týka sa to najmä žien na vidieku. Napriek tejto diskriminácii si nachádzajú vlastný spôsob. Zarábajú si predajom šiat, zeleniny a ovocia na trhu.

Veľa žien a dievčat je ohrozených rodovým násilím. Približne 60 % žien na Vanuatu zažilo istú formu fyzického alebo sexuálneho násillia a 21 % má trvalé následky.

V súčasnej parlamentnej demokracii na Vanuatu Ústava zaručuje rodovú rovnosť a rodovú spravodlivosť, no chýba politická vôľa na jej implementáciu. Z kresťanskej perspektívy aj Biblia hovorí o mužovi a žene ako o partneroch (Genesis 1, 26), ale náboženské inštitúcie nepovzbudzujú ženy, aby využívali svoj potenciál. Keby vláda, rozličné náboženské skupiny a náčelníci spolupracovali na riešení nerovnosti medzi mužmi a ženami, veľmi by to zlepšilo presadzovanie základných práv žien.

História Svetového dňa modlitieb na Vanuatu

Svetový deň modlitieb sa na Vanuatu po prvý raz slávil údajne 8. marca 1946 v presbyteriánskom kostole v Port Vila.

Zorganizovali ho kanadské misionárky, pani Amy Skinnerová a Catherine Ritchiová. Na prvej bohoslužbe kázala pani Leimaku Sokomanu. Výnos zo zbierky vo výške 15 libier sa rozdelil medzi rozličné misie: 9 libier utečencom v Číne, 3 libry utečencom v Austrálii a 3 libry sa uložili na účet určený na prácu presbyteriánskych žien. Prvými zvolenými členkami vo výbore SDM bola predsedníčka pani Touali a tajomníčka Salmone Bakokoto.

V roku 1981 presbyteriánske ženy pozvali k spolupráci ženy z katolíckej a anglikánskej cirkvi. Ženy z apoštolskej cirkvi a Kristovej cirkvi sa pripojili k hnutiu SDM v osemdesiatych rokoch a v ďalších rokoch sa pripojili ženy z rozličných cirkví a ostrovov.

Po roku 2000 spolu so vznikom ženského odboru Vanuatskej kresťanskej rady sa začala rozvíjať spolupráca medzi jednotlivými skupinami SDM. Medzinárodný výbor Svetového dňa modlitieb usporiadal v roku 2011 seminár, ktorého cieľom bolo posilniť spojenie medzi týmito skupinami.

Ženy vo Vanuatskom výbore SDM sa modlia, aby ekumenické vzťahy, ktoré zažívali počas požehnanej spolupráce pri príprave programu na rok 2021, šírili hlas vanuatských žien do celého sveta. Pre mnohé ženy, ktoré sa zúčastnili na procese tvorby programu, to bola ich prvá ekumenická skúsenosť.

Želaním výboru je rozvíjať iniciatívy na pomoc mladým ženám na vidieku vytvorením pracovných a vzdelávacích príležitostí. Dúfajú, že prispesú k tvorbe zdravotných programov zameraných na pôrodnú starostlivosť, zdravie detí a onkologické ochorenia.

Výbor je vďačný Bohu za to, že Vanuatu úspešne zvládlo kľúčové momenty histórie, ako bolo zrušenie otrockej práce a koloniálnej vlády. Vanuatčania sú odhodlaní budovať budúcnosť pod vedením Všemohúceho Boha, od ktorého závisia ich životy. Stoja spolu so ženami a mužmi na celom svete a hrdo vyhlasujú, že vanuatský národ je postavený na Skale vekov, ktorou je Kristus kráľ.